

VASTARNO lil vašo

arakhipe e VIKTIMENGO katar

o KINOBIKINIPe e
MANUŠENCA

maj 2017, Skopje

VASTARNO lil vašo arakhipe e VIKTIMENGO katar o KINOBIKINIP E e MANUŠENCA

Ikalutno:

Khedipe vaši emancipacia, solidarnip e
thaj jekhipe e džuvljengoro - ESE

Ul. Maksim Gorki br. 20-1-4, Skopje

Tel: 02 3298 295; 3298 296

Faks: 02 3211 453

www.esem.org.mk

I studia si finansirime katar:

Vašo vastarno lil...

Vastarno lil vašo arakhipe e seksualnikane butjarnengoro katar o zuralo bilačhipe si kotor e seriatar vastarne lila save so si kerde e džuvljenge save si viktimia ko bilačo zuralipe, kerde katar o Proekto e USAID-eskoro vašo juristikano arakhipe e džuvljengoro. O proekto e USAID-esko kerel o Khedipe vaši emancipacia, solidarnipe thaj jekhipe e džuvljengoro ESE' ano jekhajekh butikeripe e Putarde vudaresa Makedonia - La strada thaj i koalicia "Seksualnikane thaj satipaskere čačipa e marginalizirime khedinengoro: thaj astarel e trin klidarde komponente: lačharipe e juristikane procedurakoro ane vastušeja save so si phandle e bilače zuralipasa thaj e diskriminaciasa upral e džuvlja; anglipe e zakoneskere pervazeskoro savasa ovela dendo arakhipe e biktimgoro katar o bilačo zuralipe thaj anglipe e butjakoro e dizakere organizaciengoro save so den juristikano dendo dumo e džuvljenge katar o bilačo zuralipe thaj diskriminacia.

Panda isi patrijarhalnikane baripena thaj prejudicie vaši rola e džuvljakiri ani familia thaj ano amalipe save so si suštinakere fakoterstar thaj dela asaripe upral o toleriripe thaj minimiziripe e jरिकane bazirime bilačhipaskoro, sar thaj o rodipe e došakoro thaj e obligaciakoro vašo bilačhipe kori e viktimia. Bezexaske, baro kotor adale pozengoro si kerde thaj ke prezententia e instituciengoro ko sistemo, thaj adathar isi thaj dendo dumo thaj arakhipe e viktimgoro katar o bilačhipe saveske ka ovel arakhli adekvatikani, ko vaxt thaj kvaitetnikani činavdipe. Thaj e viktimize nanaj kodobor informirime vaše lengere čačipena thaj e akanutne šajdipa vašo lengoro arakhipe katar o bilačhipe. Kodole sebestendar gindinaja kaj ano proceso e deipaskoro dumo e viktimize trubul te ovel savaxtuno informiripe thaj kuražipe.

E vastarne lila si kerde upral i funda e eksperienciakoro save so sine e viktimen katar o familiakoro bilačhipe, kinobikinipe e manušenca thaj e seksualnikane butjarnenca ani relacia e respaskoro dži e autorizirime institucie thaj arakhipe save so sine lenge dende.

Patjas kaj ano Proekto e USAID-eskoro vašo juristikano arakhipe e džuvljengoro prekal e kerde legarutne lila ka ovel dendo o barjovipe e informiripaskoro e viktimengoro vaše zakoneskere mehanizmia vašo arakhipe thaj panda pobuter ka del len kuraži te labaren akala mehanizmia vašo arakhipe katar o bilačo zuralipe.

O vastarno lil vašo arakhipe e viktimengoro katar o kinobikinipe e manušenca si kerdo sa adalenge save so džvdiinde eksploatacia thaj kinobikinipe manušenca. Vov majanglal si kerdo te šaj te del detalnikane informacie vaše servise thaj resurse save so si tumenge ko vast vašo baxtagoralo sastaripe. Thaj adjaar akava Vastarno lil ikerel thaj deipe e vakerdipaskoro ko fenomeno e kinobikinipasa e manušenca, sar thaj droma vašo lokheder korkoriidentificiripe.

O kinobikinipe e manuŝenca si serioznikano maŝkarthemutno pharipe savo so sikavel modernikani forma e robipaskoro. Ano proceso e kinobikinipasa e manuŝenca (ano dureder teksto - k.m.) majbrutalno ovela labardo o manuŝikano badani thaj buti ko so e viktimege ovela phagerdo o čačiŝe ko dživdiŝe, tromaliŝe, sastiŝe, buti, sikljoviŝe, sigurniŝe thaj arakhiŝe. O viktimo e k.m. ŝaj te ovel sakova muŝ, sakoja džuvli, sakova čhavo, biathinale e lengere baripastar, dukaciatar vaj pale konfesiatar save so si individualnikane vaj pale klektivnikane cidindje fizikano, psihikano vaj aver seksualnikano zuraldiŝe, eksploatacia vaj emotivnikano cidipe. E xramovipasa thaj e leljardipasa e Protokoleskoro vaŝo činavdiŝe, phagiŝe thaj sankcioniriŝe e k.m., majbut e džuvljengoro thaj e čhavengoro (Protokol katar Palermo¹ vano 2000 berŝ ulo zurardo thaj leljardo sarinendar o vakerdo definiriŝe² adaleske so si adava kinobikinipe e manuŝenca.

O kinobikinipe e manuŝeca si fenomeno savo so sit haj amare phuvjate, savi so nanaj numaj tranzitikani numaj sit haj phuv e kustikipaskiri. Amaro zakonoanipe ano Doŝalkeripaskoro zakoniko regulirinel o akto e kinobikinipaskoro ko akava čhani: *Adava so zoresa, serioznikane damkeripasa anel ki zabluda vaj aver forme e zuraldipaskoro, kidnapiripaskoro, xovavipaskoro, vaj bilačhipaskoro ko peskoro xali vaj khamniripaskoro xali, bizur vaj fizikano vaj mentalnikano bikabilipe avereskoro, vaj deipasa vaj eipasa love vaj aver kjari vaŝo*

¹ Protokolo e Unime Naciengoro vaŝi prevencia, phagiŝe thaj sankcioniriŝe e kinobikinipaskoro e manuŝenca, majbut džuvljenca thaj čhavenca savo so si džiperdo e Konvenciasa e UN mamuj o transnacionalnikano organizirime kriminalo.

² O Protokolo katar o Palermo definirinel o kinobikinipe e manuŝenca sar: regrutiriŝe, transport, transfero, kinipe, kinobikinipe, astariŝe vaj garavdiŝe. Te ŝaj te oven kerde adala aktivipa mamuj o marzi e manuŝengoro ovena labarde: labariŝe e zoralipaskoro, serioznikano damkeripe vaj aver forme e zuraldipaskoro, kidnapiriŝe, xovaviŝe, isiŝe e zurakoro ja pale bizur leiŝe love ja pale aver kjari. O resariŝe akale keripaskoro si e kinobikinutne e eksploataciasa te keren profit. I eksploatacia, savi so si čekatuno element ko akto e kinobikinipaskoro e manuŝengiri, ovela kerdi ke ververikane čhana: seksualnikani eksploatacia, butjakiri eksploatacia, zoresa mangipe devleske, zoresa te oven kerdo čoriŝe vaj aver doŝalkeripaskere aktia, bizakoneskoro leiŝe, zoresa prandina vaj kinobikinipe e organengoro.

razipe e simakoro sava isi kontrola upral aver sima ja pale ko aver čhani kerel bilačo eipe, transportirinel, kinel, bikinel, garavel ja pale lel simen vaši eksploatacia dromesa te ovel prostitucia ja aver forme ki seksualnikani eksploatacia, pornografija, zoratar buti ja slugipe, robipe, zoreskere prandipa, bizakoneskoro leipe vaj aver asavko vjavahari, mangipe devleske vaj eksploatacia e zakonesa bidende aktivipaskoro vaj bideutno ikaldipe e organengoro katar o manušikano badani ka ovel sankcinirime e sankciosa majhari 4 berš phandlpe”.

I definicia e kinobikinipaskoro e manušengoro astarel thaj e aktivipa sar so si: **leipe, regrutiripe, transport, transfero, kinipe, kinobikinipe, astaripe vaj garavdipe**. Te šaj te oven kerde adala aktivipa mamuj o marzi e manušengoro ovena labarde: **labaripe e zoralipaskoro, serioznikano damkeripe vaj aver forme e zuraldipaskoro, kidnapiripe, xovavipe, isipe e zurakoro ja pale bizur leipe love ja pale aver kjari**. O resaripe akale keripaskoro si e kinobikinutne e eksploataciosa te keren profit. I eksploatacia, savi so si čekatuno element ko akto e kinobikinipaskoro e manušengiri, ovela kerdi ke ververikane čhana: seksualnikani ekslopatacia, butjakiri eksploatacia, zoresa mangipe devleske, zoresa te ovel kerdo čoripe vaj aver došalkeripaskere aktia, bizakoneskoro lelope, zoresa prandina vaj kinobikinipe e organengoro.

2.

Forme e kinobikinipaskoro e manušenca

SEKSUALNIKANI EKSPLOATACIA

Viktime e seksualnikane eksploataciakere si majbut e džuvlja thaj e čhaja. Uzal o zuresa keripe e prostituciakoro, savo so si majbut, akaja forma e eksplataciakoro šaj te phandel thaj o labaripe e pornografiakoro resaripe vaj eksploatacia so šaj te phandel thaj labaripe vaše pornografikane resarina vaj eksploatacia prekal online seksualnikane servise.

ZORESA BUTI

Majbare viktime ko akava tipo e eksploataciakere si murša save so keren buti ki tamiripaskiri industria, numaj thaj adjaar thaj ano agro bizniso, industria, tekstilo thaj kafanakoro sektoro. I zoresa buti phandel pe mamuj o marzi e simakoro, vaj pale ovel kerdi buti telo šartia save so i sima na leljarel, sar thaj i kherutni buti (slugipe).

ZORESA MANGIPE E DEVLESKE

O zoresa mangipe e devleske thaj adjaar šaj te ovel jekh kotar e forme e k.m. saveste si majbare našalutne e čhave thaj e bare, a telo baro riziko sit haj e manuša save nisi fizikane thaj mentalnikane pharipa thaj pharipa ano bajrovipe. Akaja forma e eksploataciakiri phandela thaj iradakoro sakatipe thaj zurdeipe te ovel gluma disave hendikeposkoro te šaj te oven lele pobuter love katar o mangipe e devleskoro.

ZORESA ČHIVDIPE TE OVEN KERDE DOŠALKERIPASKERE AKTIA

E viktimia šaj te oven eksploatirime prekal o keripe kriminalnikane aktivipa. O keripe e kriminaloskoro telo zor na ovela pendžardo sar jekh tipo k.m. thaj adaleske ano baro kotor e viktime si sankcionirime akale kriminaloske thaj uza so adava kerde zoreskere čhivdipasa.

ZORESA PRANDIPA

Akaja forma e k.m. haljovela regrutiripe e čhavengoro prekal e daja/dada, pašutne thaj aver sime vašo “phandipe e prandinakoro” ano aver phuvja prekal e xovavne deipa lafia kaj ka ovel lačo dživdipe. E viktimia akale eksploataciakere si pobuter eksploatirime katar i rig e familiengiri savende von si bikime, majbut vaši seksualnikani eksploatacia, čoripe, slugipe.

KINOBIKINIBE E ORGANENGORO

O ikaldipe e disave organengoro katar o manuškano badani (rat, bubrege, jare cellule, tkivo thaj av.) thaj lengoro bikinipe mamuj o marzi e simakoro vaj leipe e čhaveskoro katar i daj vašo bikinipe e organengoro sit haj adjaar kinobkinpe e manušengoro.

Biathinale save te si formakoro e eksploataciakoro ovela lafi adava so si jekhethano sarinenge si kaj adava ovela ke but bilače šartia thaj sa adava lena e manuša so kerena k.m. su mamuj o marzi thaj mangipe e manuškoro saveste ovela kerdo adava.

3.

Sar te pendžare kaj sian viktima

- O jekhto znako si kaj sian phandli vaj kidnapirime. !
- Lele si tutar o pasaporto thaj aver dokumente. !
- Zoresa si tuke dendo te labare xovavno identiteto (pasaporto vaj personalno karta avereskiri). !
- Zorasa mangel tutar te kere butja save so tu na mangle ate kere. !
- Zoresa den tut te de seksualne servise e klientonge. !
- Labaren tiro badani vašo pornografija, kinobikinipe e organengoro, krimčaripe e drogakoro thaj av. !
- Tiro dživdipe si telo riziko avereske. !
- Džikobor na keres adava so ovela rodime upral tute ovela

kerdo fizikano, psihikano vaj seksualnikano zurbilačhipe (maripe, siluipe, bokh, daripe thaj av.) !

- Tiro miškipe si limitirime thaj kontrolirime, deletinen tut so ka vakere thaj so ka vakere. !
- Sakana sian uzal aver manuša kana ikljovesa avrial. !
- Na den tut resipe dži e komunikacie (telefono, internet thaj av.) !
- Den tut damkeripe kaj ka keren bilačhipe tire familiake. !
- Ano prandipe sian mamuj tiro marzi thaj hošinea kaj tiro rom vaj leskiri familia kerna bilačhipe tuke. !

4.

So trubul te kere te šaj te arakhes tut

Džikobor sian viktima e k.m., isi nekobor phirda save so šaj te kere te šaj te arakhe tiro arakhipe.

Depe vakeripe vašo keripe buti e kinobikinipaskoro e manušenca

De vakerdipe vašo k.m. ani majpašutni policiakiri stejsia. Palo tiro prijavipe ani policiakiri stejsia, o policiakoro oficialutno si durudži te akharel eminspektoro savo so si specializirime vašo k.m. Tiro vakerdipe trubul te astarel detalnikano xramovipe e aktongoro so ovena tuke. Tiro vakerdipe ka ovel evidentirime katar i rig e inspektoreškiri thaj trubul te xramone kana ka drabare vaj vov ka drabarel tuke.

Periodo vašo anipe decizia

Džikobor palo jekhtho vakeripe e policiasa na hošinea tut kazari te ulave e informacie katar tiro cidipe, šaj te ovel tuke arakhlo periodo ko anipe decizia te šaj te ove lačheder thaj te de decizia kaj ka keres jekhethani buti e autorizirime organenca. O periodo vašo činavdipe si duj masekiam, a te sian čhavo (telo 18 berš) akava periodo šaj te ovel bareder.

Džikobor sian avere phuvjatar thaj manges te keres jekhethani buti e autorizirime organosa, palo periodo e deciziakoro šaj te les dozvola vašo tiknevaxteskoro bešipe. Kodoja dozvola e avralphuvutnenge ovela dendi katar o šov masek, šajdipasa te ovel kerdi thaj panda šov masek. Ano periodo e deciziakoro dende si tuke akala šartia: adekvatikane thaj arakhle thana bešipaske; sastipaskoro arakhipe; psihosocialnikano dendo dumo; konsiloja thaj informacie vaše tire zakoneskere čačipa ki čhib savi so haljovea; juristikano dendo dumo vašo vaxt kana isi došalkeripaskoro vaj aver procedura vašo realiziripe tire čačipangoro; informacie vaše adkvatikane sudoskere vaj administrativnikane procedure sar thaj o čačipe e avralphuvutnenge te roden azilo; resipe dži o sikljovipe; informacie vaše šajdipa thaj e procedure iranipaske ani tiri phuv, ja pale ani phuv savate isi tut zakoneskoro bešipe anglo xulipe ani R. Makedonia.

5.

Savo tipo arakhipe si tuke arakhlo

Transporto thaj arakhlo thanardipe

O arakhlo transporto thaj o thanardipe e viktimenge katar k.m., biathinale si vaj na kherutne vaj avralkherutne, si o jekhto phird so ovela lelo te šaj te del pe lenge dumo. Džikobor nane tut arakhlo thanardipe thaj sian makedonikano themutno ka ove thanardi ano Centro vašo thanardipe e manušengoro save so si viktime e k.m. Ano akava centro si thanarde sade sime katar o džuvljano polo. Leste isi phirnikano timo, kova so ka ovel savaxt tusa thaj ka del tut dumo ko tiro zuralipe. Athe šaj te gindine ka le than ja na ani došalipaskiri procedura, ka kontaktirine e policiasa te na dendjan panda dendo vakerdipe.

E makedoniakere themutne šaj te iranen pumen ane peskere khera, džikobor isi šartia adaleske.

Džikobor sien pale avralphuvakere themutne thaj isi tumen regulirime thanardipe ani R. Makedonia ka oven thanarde ano Lelipaskoro centro vaše avralphuvutne. Te sian čhavo, o centro vašo socialnikani buti ka del tut tiknevaxteskoro phureder, kova so jekhethane tusa ka anel činavdipe kote ka ove thanardo.

Sastipaskoro arakhipe

Prekal o obligativnikano sastipaskoro osiguripe ka oven tuke dende e fundavne sastipaskere servise thaj adava ano primarnikano sastipaskoro arakhipe, specialistikani-konsultativnikani jekhin thaj ano hospitalikano sastipaskoro arakhipe. Te sian čhavoro isi tut čačipe ko obligativnikano sastipaskoro osiguripe prekal o dženo vaj pale daj/dad katar tiri familia.

Te sian thanardi ano Centro vaše manuša save so si viktime e k.m., o centro e socialnikane butjengo taro tiro than e dživdipaskoro si durudži te regulirinen o hako ko sastipaskoro arakhipe ano jekhajekhipe e Fondosa vašo sastipe. Te sian avralphuvutno, viktima e kinobikinipaskoro e manušenca thaj sian ano Lelipaskoro centro vaše avralphuvutne isi tut thaj adjaar hako ko sastipaskoro arakhipe ani R. Makedonia. Akale centrso te ka ovel tuke dikhli tiri situacia katar timo so ka vakere vašo tiro mentalnikano thaj fizikano xali thaj upral i funda akaleskoro ka oves informirime vaše institucie dži save trubul te rode vašo durederutno tretmano.

Juristikano dendo dumo thaj arakhipe

O fundavno xako so trubul te ovel tuke dendo si o resipe dži juristikano dendo dumo. Adava phandle informacie vaše hakoja thaj e obligacie ano anglorodipaskoro proceso, ko vaxt thaj palo sudope, hako vašo phureder, translator, te sian avralphuvutno ja pale na pendžarea i čhib, hako ko periodo e deciziakoro, dozvola vašo thanardipe te sian avralphuvutno, šajdipe te vazde love adaleske so si tuke kerdo thaj av. Sar viktima/tasdivo isi tut bilovengoro juristikano deipe dumo ano sasto proceso e sudopeskoro.

Te sian čhavo viktima isi tut hako te ove involvirime ani programa vašo arakhipe e tasdivengiri deipasa xramome razipe katar i rig dajakiri/dadeskiri/phuredereskiri. Ki akaja programa si sa tuke arakhlo so si phandlo e juristikane vaj arakhipaskere arkasa. Adava šaj te ovel tuke dendo te sian involvirime thaj ane programe vašo arakhipe sar viktima katar o k.m. save so si kerde katar e manuša save so si džene ke khedipa e dizutnengere. Thaj adjaar, o bilovengoro juristikano dendo dumo šaj te rode thaj prekal e reoneskere ulavdina ano Ministeripe vašo thamipe e RM vaj prekal e autorizirime khedipa e dizutnengere thaj advokatia save so si xramome ano Registro e advokatongoro vašo deipe bilovengoro juristikano dendo dumo.

Te isi tut sar viktima disavo škodipe sar direktikani viktima katar o k.m. phandindo athe thaj fizikani thaj psihikani, emotivnikano cidipe, materialnkano našaldipe vaj aver phagipe, phagipe tire hakojengoro thaj interesongoro sar palpalunipe katar o došalkeripaskoro akto isi tut hako te rode obesštetuvanje, ja pale isipaskoro-juristikano rodipe vašo leipe e dendipaskoro ki škoda katar adava so kerdja tuke adava došalkeripaskoro akto.

Sudoskoro arakhipe

Vašo došalkeripaskoro legaripe e procedurakoro autorizirime si o OJO vašo paldipe e aktongoro sar kotor katar o organizirimo kriminalo thaj korupcia. Numaj so si sankcionirime o bilačhutno, ani došalkperipaskiri procedura šaj te roden bahani vašo isipaskoro-juristikano škodipe. O Putardo došalutno trubul te sikavel tumen kaj isi tumen hako te roden adava thaj ko thavdipe e došalkeripaskere procedurakoro.

Džikobor o sudo na anel decizia vaše isipaskere-juristikane rodipa ano thavdipa e došalkeripaskere procedurakoro, šaj te bičhalel tumen te keren tumaro hako vašo deipe love ani dizutnikani procedura prekal o deipe rovdipe.

Došalkeripaskiri procedura vašo paldipe e bilačhutnengoro e kinobikinipaskoro e manušenca

Ano thavdipe e rodljaripaskere procedurakoro

Sar viktima ani rodljaripaskiri procedura isi tut hako te des bahania e putarde došalutneske vašo leipe terminirime aktivipa vašo resipe tire hakojengoro. Ko jekh isi tut thaj hako te ovel tut bilovengoro advokato, savo so ka sikavel i sasti procedura ani savi trubul te oves involvirimi. O advokato trubul te šunel tiri paramisi dži e detalija. Vov ka ovel tusa ani sahno sudoskoro proceso thaj ka arakhel tire interesia. Ano thavdipe e rodljaripaskere procedurakoro

isi tut hako te rodes isipaskoro-juristikano rodipe. Džikobor avilo dži o stopiripe e rodljaripaskere procedurakoro trubul te oves informirime.

Ano thavdipe e debatiripaskoro

Isi tut hako te le than ano čekatuno debatiripe thaj te les than ani tasdivipaskiri procedura (deipe bahani e tasdivipange thaj sikavdipe e terminirime faktongoro). Ki čekatuni debata uzal o tužitelo, došalno thaj leskoro arakhutno, obligativno ka roden thaj tut. Thaj ani akaja faza isi tut hako te rode isipaskoro-juristikano obesštetuvanje. Ko pučipe so si phandlo tire privatnikane dživdipasa, a nane phanlo e došalipaskere aktosa na sian durudži te des džovapi. Isi tut hako te vakere ki tiri dajakiri čhib, a o sudo arakhel translatoro. Isi tut hako te rodes pučljaripe ani ulavdi staja katar o došalne thaj tiro vakeripe te ovel rekordirime tonski vaj sar video. Thaj šaj te rodes ikaldipe e publikakoro ki čekatuni rasprava. O hako tire privatnipaskoro thaj arakhipaskoro sar viktima e kinopbikinipaskoro e manušenca si garantirime.

Sa e dende hakojenje, o sudo, o putardo došalutno thaj i policia si durudži te sikaven tumen anglo jekhto pučljaripe thaj e agorde lafenge te keren notiripa ja pale xramovipaskoro arhivo.

Te sian čhavo viktima e došalkeripaskere aktoskoro isi tut hako thaj ulavdo arakhipe ko tiro sigurnipe thaj sigurnipe tire familiakoro, gajlipe thaj sama katar i rig e organengiri thaj e subjektengiri save so lena than ano došalkeripaskoro proceso; hako ko ulavdo arakhipe katar i sekundarnikani viktimizacia thaj hako katar o psihologikano thaj aver dendo dumo katar i rig e organengiri, instituciengiri thaj organizaciengiri vašo dendo dumo e čhavenge viktime ke došalkeripaskre aktia.

Isi tur hako thaj te oves informirime tire hakojengoro e čhibake savi so haljovesa thaj si jekhejakh tire beršipasa, sar thaj o patjivipe e hakoskoro ko privatnipe. Tire daja/dada/phureder trubul te oven informirime sa e pučipange so si phandle e došalkeripaskere aktosa thaj so si phandle e došalutnesa thaj phandleša. Tu, vaj tiro dad/

daj/phureder isi tumen hako te len than sar škodime e involviripasa kori o došalkeripaskoro paldipe vaj pale vašo realiziripe e isipaskere-juristikane rodipa vašo škodipe. I policia, o putardo došalkerno thaj o sudo si durudži te keren premal ture jekh ulavdo gajlipe, thaj te dikhen tire interesoja te oven ko jekhto than kana si i decizia vašo došalkeripaskoro paldipe mamuj o došalno saveske ovela kerdo notiripe cvaj xramovipaskoro arhivo.

Agordipe e sankciakoro

Kana ka les i agordi sankcia, tut isi tut hako te pokinkere tuke o dendo isipaskoro-juristikano rodipe. Te sian tikne beršenva ovela rodime katar o Ministeripe všo thanipe te ovel dendo obesštetuvanje. Te sian pherde beršenca o pokinipe ka ovel realizirime prekal o agzektuvo palo kerdo proceso.

Socialnikano arakhipe

E servise e socialnikane arakhipaskoro ka oven tuke dende katar i rig e phirnikane simendar katar o centro vašo socialnikani buti. Ano centro šaj te les konsilipe vašo sigeder zuralipe, deipe dumo te keres kontakto tire familiasa, sar thaj arka ko arakhipe e personalnikane dokumentongoto (ikaldipe katar o matikano lil e biandengoro, plesutni karta, sastipaskiri legitimacia thaj av.). Vašo deipe disave lovengere deipa vašo socialnikani arakhipa (jekhratakoro deipe love, socialnikani arka, savaxtuni lovengiri arka, lovengoro deipe vašo dendo dumo thaj gajlipe, čhaveskoro džipheripe thaj av.) trubul te des adekvatikani dokumentacia savi so sikavel tiro hali thaj kobor šaj tu te le than ano proceso e parvaripaskoro thaj egzistenciakoro. O Centro vašo socialnikano butikeripe šaj te del tut thaj humanitarnikano dendo dumo vašo hošipe e fundavne trubutnipango sar so si xabe, uravipe thaj higienakere resurse. Adava šaj te ovel arakhlo katar e khedipa e dizutnengoro save so dena socialnikane servise.

Sikljovipe

O fundavno thaj o maškarutno sikljovipe si obligativnikano ani R. Makedonia thaj te činavdjan adava školipe isi tut hako te ove informirime vašo involviripe vaj džipheripe tire formalnikane sikljovipaskoro. Šaj aktivnikane te phande tut ano sikljovipaskoro proceso ano adhinalipe e baripastar. Te na agordjan o fundavno školipe a sian phureder katar o beršipe so si e fundavne školake, isi tut šajdipe te džas te sikljoves ane škole e barenge. Džikobor agorkerdjan o fundavno školipe šaj te dža thaj ano ničalo maškarutno sikljovipe sar thaj ano Rabotnički univerzitet. Thaj adjaar šaj te ove involvirime ani programa vašo phirnikano kabilipe thaj te nane tut fundavni škola, numa e obligaciasa jekhajekh te džas ano phirnikani školipe thaj te agorkere i fundavni škola. I psihologikani-pedagogikani služba ani škola isi la obligacua ko sa o vaxt te del tut dendo dumo ano thavdipe e sikljovipaskoro.

E khedipa e dizutnengere vašo dendo dumo e simenge save so si viktime e k.m. šaj te den tut dumo te arakhen tuke i trubutni dokumentacia vašo xramovipe ani škola, a thaj adjaar šaj te den tut arka ko xramovipe ani škola.

Butikeripe

Te na sian ki buti thaj isi tut pherde 15 berš šaj te dža thaj te registririne tut ani Agencia vašo butikeripe kote so šaj te les informacie vaše tire hakoja, dajatve thaj šajdipa vašo butikeripe sar sima viktima katar k.m. Te sian avralphuvutno, viktima katar o k.m., isi trin šartia te phere te šaj te kere buti ani R. Makedonia, a adala si: te ovel tut butjarno deipe, regulirime thanardipe vašo avralphuvutno thaj regulirime butikeripe.

Thaj adjaar e khedipa e dizutnengere šaj te den dumo ano arakhipe e informaciengoro thaj e šajdipangoro vašo butikeripe ano

pervazo e individualnikane konsilipaskere e viktimenca. Thaja djaar šaj e khedipa e dizutnengere te organizirine thaj alternativnikane butjarlina so ka den dumo te siklhove sar te xramone biografia, motivaciakoro lil, aplikacia butjake, save dokumente trubul te keres, thaj informacia vašo lafikeripe e butjake.

Reintegriripe

Džikobor sian avralphuvutni isi tuthako ko sigurnikano iranipe ani tiri phuv. Adava ikerel thaj anglederutni mol e rizikoskoro thaj sigurnipaskoro vašo iranipe, sar thaj molipe vašo tiri familia. Džikobor si zurardo kaj o iranipe si riziko tire sigurnipaske, tadani e khedipa e dizutnengere thaj e internacionalnikane organizacie dena dumo ano organiziripe thaj arakhipe e kartakoro vašo dromipe. Džikobor ovela kerdo lafi vašo tiknoberšali sima ko drom trubul te ovel tusa thaj phureder manuš.

Te sian čhavo em makedoniakere themutneskiri, i decizia vašo tiro than dživdipaskoro ka anel o durudžime socialnikano butjarno katar o autorizirime centro vašo socialnikani buti. I decizia trubul te ovel andi tire kolaboracisa. Kana ka ovel andi i decia vašo than e dživdipaskoro trubul te ovel diklho thaj tiro sigurnipe, sa so si tire interesostar thaj e šajdipa vašo tiro anglipe. Džikobor nane šartia vašo iranipe tire dajate/dadeste, o socialnikano butjarno ka arakhel čhani te čhivel tut ko adekvatikano than. O socialnikano butjarno trubul te vakere sa e šajdipa thaj e servise save so ka len ano avutno than e dživdipaskoro.

Amenge ...

O khedipe vaši akcia mamuj o zurbilačhipe thaj kinobikinipe e manušenca - Putardi porta/ La strada Makedonia si nacionalnikani birajikani organizacia thaj ko sa kerel buti mamuj o kinobikipe e manušenca. Katar peskoro fundiripe ano 2000 berš dži avdibe i Putardi Porta ko sa kerel buti e problemosa e kinobikipe e manušenca thaj aktivnikane lela than ano tamiripe e politikengoro thaj e strategiengoro resarinasa te ovel tiknjardo o genj e viktimgoro e kinobikipe e manušenca thaj te ovel arakhlo lačheder tretmano vaše kinobikinutne manušenge. Putarde vudara isi la leipeaskoro than vašo arakhipe e viktimgoro katar o kinobikinipe e manušenca thaj kerel servise vaši baxtagorali reintegracia; arakhela informacie vašo problemo ko kinobikinipe e manušenca thaj e čhania e prevenciakere prekal i telefoneskiri SOS- linia savi so si bilovengiri vaše rodutne katar i Makedonia.

6.

Kontaktia katar e relevantnikane institucie thaj organizacie vašo arakhipe katar o kinobikinipe e manušenca:

Khedipe vašo akcia mamuj o zurbilačhipa thaj kinobikinipe e manušengoro - Otvorena porta.

Bilovengiri SOS linia !

0800 11 111; 02 27 00 107

www.lastrada.org.mk • email: lastrada@lastrada.org.mk

**Ministeripe vašo buti thaj socialnikani politika -
Nacionalnikano mehanizmo vašo deipe nasiati e viktimgenge
katar o kinobikinipe e manušenca** 02 310 6443

Ano kerdipe e vastarne lileskoro than lele:
Khedipe vašo akcia mamuj o zurbilačhipa thaj
kinobikinipe e manušengoro - Otvorena porta.

Khedipe vaši emancipacia, solidarnipe
thaj jekhipe e džuvljengoro - ESE
www.esem.org.mk

ESE ESE